УДК 792+78

Э.М. Галимова

Г. ИБРАҺИМОВ ИСЕМЕНДӘГЕ ТЕЛ, ӘДӘБИЯТ ҺӘМ СӘНГАТЬ ИНСТИТУТЫНДА ТЕАТР ҺӘМ МУЗЫКА БЕЛЕМЕ ЮНӘЛЕШЕНДӘГЕ ФӘННИ ЭЗЛӘНҮЛӘР

В данной статье представлены некоторые факты из истории формирования отдела театра и музыки Института языка, литературы и искусства им. Г. Ибрагимова АН РТ. Также раскрывается многогранная деятельность отдела в области театрального искусства, музыковедения, этномузыкологии, хореографического искусства. Статья раскрывает огромный вклад ученых отдела театра и музыки в развитие национальной культуры и искусства, определяет значимость изданных книг сотрудниками за всю историю существования отдела, обозначает творческую стратегию с целью достижения высоких результатов в работе.

Ключевые слова: искусство, музыка, театр, хореография, культура, национальное наследие.

This article presents some facts from the history of the formation of the theater and music department of the Institute of Language, Literature and Art named after G. Ibragimov of Academy of Sciences, Republic of Tatarstan. The multifaceted activities of the department in the field of theater, musicology, ethnomusicology, and choreographic art are also revealed. The article reveals the enormous contribution of the researchers of the theater and music department to the development of national culture and art, determines the significance of published books throughout the history of the department, denotes a creative strategy with the goal of achieving high results in work.

Keywords: art, music, theater, choreography, culture, national heritage.

Татар халкының мәдәни мирасы гаҗәеп бай. Без иҗтимагый фикер өлкәсендәге җитди казанышларыбыз, күп жанрлы, формасы һәм тематикасы ягыннан төрле әдәбиятыбыз белән горурлана алабыз. Шуның белән бергә, милли сәнгатьнең үзенчәлекле һәм матур әсәрләрендә гәүдәләнеш тапкан нәфасәти хис чагылышлары гаять зур әһәмияткә ия. Музыка, театр, хореография – милләтнең югары рухи үсеше күрсәткечләре. Һәм, әлбәттә, алар тәфсилле һәм тирәнтен өйрәнүне таләп итә.

1968 елда СССР ФАнең Казан филиалы Г. Ибраһимов исем. Тел, әдәбият һәм тарих институты базасында сәнгать бүлеге ачылуны милли сәнгать белеме үсеше өлкәсендә беренче этап дип санарга кирәк. Бүлек үзенең эшчәнлеген өч юнәлеш буенча алып бара. Әлбәттә, төп игътибар татар халкының театр, музыка, тасвирый һәм декоратив-гамәли сәнгать юнәлешләренә бирелә. Бүлек мөдире итеп филология фәннәре кандидаты Ф.Н. Гыйззәтуллин билгеләнә. Нәтиҗәле эшләү өчен күренекле сәнгать белгечләре (Ф.Х. Вәлиев, М.Н. Нигъмәтҗанов, И.И. Илялова, Х.Г. Гобәйдуллин) һәм яшь галимнәр дә

(Һ.К. Мәхмүтов, Д.А. Гыйммранова, З.Н. Сәйдәшева) җәлеп ителә. Сәнгать бүлеге каршында аспирантура ачылу зур вакыйга була. Ул сәнгать белеме өлкәсендә яшь кадрлар әзерләү максаты белән системалы укытуны җайга сала.

Фәнни тикшеренүләрдә, шулай ук яшь белгечләр тәрбияләүдә милли мәдәният өлкәсендә дан казанган шәхесләр нигез салган традицияләрнең күчемлелеген саклауны бүлек мөдире үзенең төп эш принцибына әйләндерә. Нәкъ менә шуңа күрә дә Ф.Н. Гыйззәтуллин хезмәткәрләрдән элгәреләре булдырган бөтен нәрсәне белүләрен, революциягә кадәрге һәм аннан соңгы чорлар вакытлы матбугаты материалларын, архив һәм музей фондларын өйрәнүләрен, информаторлар – өлкән буын мәдәният эшлеклеләре арасында җыю-туплау эше алып баруларын таләп итә. Шулай ук әлеге чорда системалы, тырыш хезмәт нәтиҗәсендә милли сәнгать тарихына һәм теориясенә багышланган фундаменталь фәнни хезмәтләр языла.

1966 – 1971 елларда Мәскәүдә «Наука» нәшриятында 6 томлык «Совет драма театры тарихы» басылып чыга. Анда Б. Гыйззәтнең татар театры турындагы очерклары урын ала. СССР ФАнең Казан филиалы Г. Ибраһимов исем. Тел, әдәбият һәм тарих институтының сәнгать секторы хезмәткәрләре тарафыннан әзерләнгән һәм 1975 елда дөнья күргән «Татар совет театры» китабы татар театры белемендә әһәмиятле этап булып тора. Анда, Г. Камал исем ТДАТ тарихына багышланган өлеш белән беррәттән, беренче мәртәбә Республика күчмә (хәзер К. Тинчурин исем. Татар драма һәм комедия театры), Минзәлә һәм Әлмәт театрлары буенча да бүлекләр кертелә. Китап авторлары – А. Әхмәдуллин, Б. Гыйззәт, Х. Гобәйдуллин, И. Илялова, Х. Кумысников, Һ. Мәхмүтов, Д. Гыймранова әлеге эшне зур җаваплылык белән башкарып чыгалар.

80 нче елларда татар драматургиясе буенча гомумиләштерелгән тикшеренүләр барлыкка килә. А. Әхмәдуллин, «Татарская драматургия», «Горизонты татарской драмы»; М. Гайнуллин, «Татарская литература и публицистика XX века» дип исемләнгән китаплар басыла.

Шул вакытларда татар сәхнәсе корифейлары Г. Кариев, С. Гыйззәтуллина-Волжская, Г. Болгарская, Г. Шамуков, К. Тинчурин, Х. Уразиков һ. б. эшчәнлегенә багышланган монографияләр дә пәйда була. И. Иляллованың «Актерское искусство современного татарского театра», «Межнациональные связи татарского театра», «Камал театры» кебек китаплары серия булып нәшер ителә.

1988 елда Һ. Мәхмүтов, И. Илялова, Б. Гыйззәтнең «Октябрьгә кадәрге татар театры» китабы дөнья күрә. Анда революциягә кадәрге сәхнә сәнгатенең тарихи үткәне тәфсилләп сурәтләнә, оешуының төп этапларына күзәтү ясала, театр тормышындагы иң әһәмиятле вакыйгалар һәм казанышлар бәян ителә. Әлеге хезмәт үзендә бай фактик материал туплавы белән кыйммәтле.

Аерым театрларның тарихына багышланган тикшеренүләрне дә билгеләп үтәргә кирәк. Бу уңайдан Д. Гыймранованың китапларын

атарга мөмкин: «Сабир Өметбаев исем. Минзәлә татар дәүләт драма театры», «Әлмәт татар дәүләт драма театры», «Яр Чаллы татар дәүләт театры».

М.Г. Арслановның 1992, 1996 һәм 2002 елларда өч китаптан торган «Татарское режиссерское искусство» дигән хезмәте дә татар театры тарихы буенча гомумиләштерүче җитди хезмәт булып тора. Анда татар режиссурасының үсеш этаплары күрсәтелә, милли сәхнә осталарының аеруча әһәмиятле постановкалары реконструкцияләнә, татар спектакль кую сәнгатенең характерлы үзенчәлекләре һәм әйдәп баручы тенденцияләре ачыклана.

Гомумән алганда, сәнгать бүлеге яшәгән дәвердә театр белеме белгечлеге буенча ике кандидатлык диссертациясе (М.Г. Арсланов, «Творчество Хусаина Уразикова и татарское сценическое искусство 1930 – 1940 годов»; Ф.С. Кадыйрова, «Современный татарский театр (проблемы романтизма)»; «СССР халыклары әдәбияты (Татар әдәбияты)» белгечлеге буенча – бер (А.Р. Салихова, «Литературно-критическое наследие Габдрахмана Карама») һәм бер докторлык диссертациясе (М.Г. Арсланов, «Эволюция режиссуры татарского театра 1906–1941 годах») якланды.

Әлеге теманың төрле аспектлары М. Г. Арслановның «Хөсәен Уразиков» (1986), «Режиссер Ширъяздан Сарымсаков» (2004), «Актер. Режиссер. Драматург.Педагог» (2006), «Тылсым. Татар театры: режиссерлар һәм драматурглар» (2008) дип исемләнгән монографияләрендә ачыла. Әйтергә кирәк, А.Р. Салихованың 2003 елда басылып чыккан «Татарский театр в литературно-критическом наследии Габдрахмана Карама» монографиясе дә татар театр тәнкыйте мәсьәләләренә багышланган.

Бүлектә татар халык һәм профессиональ музыкасын өйрәнү белән М.Н. Нигъмәтҗанов, З.Н. Сәйдәшева, А.А. Алмазова, Н.Ю. Әлмиева, Г.Б. Гобәйдуллина, Г.Р. Сәйфуллина, Г.М. Макаров, Э.Р. Каюмова, Г.Р. Туймова шөгыльләнә. Күп елларга сузылган экспедицион һәм фәнни-тикшеренү эшнең нәтиҗәләре булып М. Нигмәтҗановның «Татарские народные песни» (М.,1970; Казань, 1984); З. Сәйдәшева һәм Х. Ярминең «Татарско-мишарские песни» (М., 1979); А. Алмазованың «Фарид Яруллин и татарский балет» (Казань, 1987); Ф. Салитованың «Музыкальные драмы Салиха Сайдашева» (Казань, 1988); Э. Каюмованың «Милли көйләр. Татар-төрки моңнары» (Солтан Габәши материаллары буенча) (Казан: Мәгариф, 2002), «Татарская народно-песенная культура Нового времени: Проблемы традиционного мышления и жанровой атрибуции» (Казань, 2005); Г. Макаровның «Традиционные духовые музыкальные инструменты Волго-Камья» (Казань, 2006) китаплары нәшер ителә. Аларда татар музыка фольклорының күп кенә җыр һәм инструменталь культура үрнәкләре урын ала, бу әсәрләрне халыкчан башкару манерасы теркәлә. Профессиональ музыка мәсьәләләренә багышланган хезмәтләрдә татар музыка мәдәниятенең күренекле эшлеклеләре тормышы һәм иҗаты турында

кыйммәтле материаллар фәнни әйләнешкә кертелә, аларның әсәрләре нинди жанрга карауларыннан һәм стилистик бердәмлек билгеләреннән чыгып анализлана, татар музыкасын дөнья музыка сәнгатенең тәэсирле чаралары белән баету процессы өйрәнелә.

Гомумән алганда, 17.00.02. «Музыка белеме» белгечлеге буенча бүлектә 13 кандидатлык диссертациясе язылa: З.Н. Сәйдәшева «Татар композиторларының җыр иҗатында фольклор традицияләре»; А.А. Алмазова «Ф. Яруллинның “Шүрәле” балеты һәм күпмилләтле совет сәнгате тарихында аның урыны»; М.П. Фәйзуллаева «Татар операларында халык җыры нигезе»; Ф.Я. Шәмсетдинова «Татар симфоник музыкасы үсешенең төп этаплары»; Р.Ф. Халитов «Татар халык музыка уен кораллары һәм татар инструменталь музыкасы»; Ф.Ш. Салитова «Татар профессиональ музыкасы барлыкка килүдә С. Сәйдәшев музыкаль драмаларының роле»; Н.Ю. Әлмиева «Керәшен татарларының җыр культурасы: жанр системасы һәм күптавышлылык»; Г.Б. Гобәйдуллина «XX гасыр башы татар шигърияте һәм музыкасының үзара йогынты ясашуы»; Г.Р. Сәйфуллина «Традицион татар-мөселман мәдәниятендә Коръән уку»; Э.Р. Каюмова «Яңа заманның татар халык җыры мәдәнияте:традицион фикерләү һәм жанр атрибуциясе мәсьәләләре»; Г.М. Макаров «Идел-Кама буе татарлары аэрофоннары: генезис һәм тарихи реконструкция мәсьәләләре»; Г.Р. Туймова «Кырым татарларының традицион музыкасында дини музыкаль-поэтик жанрлар: мәүлид һәм илаһлар»; Э.М. Галимова «Пермь татарларының традицион музыка мәдәнияте».

2007 елны үзгәреш чоры дип әйтергә була, ни өчен дигәндә, әлеге елның 1 гыйнварында сәнгать бүлеге базасында яңа тасвирый һәм декоратив-гамәли сәнгать бүлеге оештырыла, ә төп бүлекнең исеме театр һәм музыка бүлеге дип үзгәртелә.

2009 елда «Галиәсгар Камал исемендәге Татар дәүләт театры. Йөз ел. Ике томда» альбомы басылып чыгу зур вакыйгага әверелә. Аны әзерләүдә һәм язуда ТӘһСИнең театр һәм музыка бүлеге хезмәткәрләре М.Г. Арсланов, Д.А. Гыймранова, А.Р. Салихова турыдан-туры катнаша.

М. Г. Арслановның 2014 елда дөнья күргән «Татарский театр: энциклопедический словарь-справочник» дип аталган китабын чагыштырмача күптән түгел чыккан басма диярлек мөмкин. Китапта бай фактик һәм теоретик материал тупланган. Персоналияләр, сәхнә әсәрләре, театр коллективлары белән бергә анда махсус һөнәри терминнар да кертелгән. Шулай ук 2014 елда Д.Р. Фәрдиеваның «Национальная проза на сцене Татарского государственного академического театра имени Г. Камала» китабы басыла.

2016 елда театр һәм музыка бүлеге мөдире итеп композитор, сәнгать фәннәре кандидаты, РФ һәм ТР Композиторлар берлеге әгъзасы, М. Җәлил исем. Республика премиясе лауреаты Эльмира Галимова билгеләнә.

Хәзерге вакытта театр һәм музыка бүлеге «Сәнгати мәдәниятнең кучемлелеге һәм үсеше мәсьәләләре» дигән гомуми тема өстендә

эшли. Бүлек эшчәнлегендә түбәндәге төп өч юнәлешне аерып күрсәтү зарур: «Татар театры тарихы», «Идел-Урал төбәге татарларының рухи мәдәнияте системасында музыка сәнгате» һәм «Идел буе татарларының рухи мәдәнияте системасында халык биюенең үзенчәлеге».

«Татар театры тарихы» фәнни юнәлеше буенча үткәрелгән тикшеренүләрнең актуальлеге әлеге эшнең беренче мәртәбә оештырылуында. Тикшеренү предметына яңача, җәмгыять тормышындагы социаль үзгәрешләр белән бәйләнештә һәм идеологик катламнардан арынып якын килү, шулай ук эшкә фәнни гамәлияттә моңарчы файдаланылмаган материалны җәлеп итү аның кыйммәтен арттыра һәм кызыксынуны көчәйтә. Хәзерге вакытта татар театр сәнгатен өйрәнү аеруча актуаль. Бу иҗат процессының активлыгы белән дә, жанр составының яңарып торуы белән дә, сәхнә әсәре тудыру процессына карата калыплашкан карашларны яңадан карау белән дә бәйләнгән. Әлбәттә, бу этапта татар театр сәнгатен аның бөтен тарихи үсеше процессында өзлексез иҗади процесс итеп карарга кирәк. Бу өлкәдә фәнни тикшеренү эше белән филология фәннәре кандидатлары А.Р. Салихова һәм Д.Р. Фәрдиева шөгыльләнә.

«Идел-Урал төбәге татарларының рухи мәдәнияте системасында музыка сәнгате» юнәлеше буенча фәнни тикшеренүләр этник музыкаль мирасны өйрәнүгә һәм саклауга, тарихи күчемлелек проблемаларын хәл итүгә, традицион кыйммәтләрне кабат торгызуга юнәлтелгән. Әлеге юнәлештәге тикшеренүләрнең актуальлеге нәкъ менә шул факт белән билгеләнә дә. Монографиянең беренче мәртәбә фәнни әйләнешкә кертелгән практик һәм теоретик материалларын Россиянең төрле регионнарында яшәгән татарларның музыкаль фольклорын өйрәнүгә кагылышлы, музыка белеме һәм этномузыкология өлкәсендә фәнни хезмәтләр язганда, методик әсбаплар төзегәндә файдаланырга мөмкин.

Бу юнәлеш кысаларында сәнгать фәннәре кандидаты Э.М. Галимова, Г.Ф. Юнысова, педагогика фәннәре кандидаты Н.Х. Нургаянова актуаль фәнни тикшеренүләр алып бара.

2017 елдан башлап театр һәм музыка бүлегендә милли хореография мәсьәләләре дә өйрәнелә башлады. Халык хореографиясенең тарихи аспектлары төрле халыкларның формалашкан этник традицион мәдәниятен тирәнтен танып белүгә гаять нык тәэсир итә. Хәзерге заман мәгарифе һәм мәдәнияте контекстында нәкъ менә халык биюе профессиональ хореография сәнгате үсешенең нигезе һәм чыганагы булып тора. Шуңа күрә, бүгенге көндә, «Этнос һәм Идел буе халыкларының бию культурасы: тарихтан хәзерге заманга» дигән теманы этаплап өйрәнү һәм әлеге темага фәнни басма әзерләү максаты куелды.

Соңгы ун ел бүлек өчен фәнни яктан аеруча продуктив булды: заманча фәнни тикшеренүләр алып барылды, масштаблы проектлар оештырылды. Гомумән алганда, төбәк, бөтенроссия, халыкара статуслы фәнни-гамәли конференцияләрдә катнашу алга таба да максатчан эшчәнлек алып барырга зур этәргеч бирә, дип әйтергә кирәк.

Бүлек тарафыннан уздырылган фәнни чараларның берсе – Татар театрының 110 еллыгына багышланган «XX гасыр театры һәм яңа заман чакырулары» Халыкара фәнни-гамәли конференциясе (Казан, 2016 ел, 22 декабрь) зур иҗтимагый резонанс тудырды. Конференция программасы дөнья театрларына, мәдәниятләрнең үзара тәэсир итешүенә кагылышлы актуаль мәсьәләләрне, театр тарихы һәм теориясе, педагогика, музыка һәм сәхнә бизәлеше аспектларында драматургиянең, театраль процесс гамәлиятенең роле кебек сорауларны да читләтеп үтмәде. Конференция эшендә Россиянең (А.А. Степанова, К. Матвиенко, А. Сәгыйтова), чит илләрнең (Катажина Осиньская, Польша; С.К. Кабдиева, Казакъстан) әйдәп баручы театр белгечләре, КФУ, Казан дәүләт мәдәният институты, Н.Г. Җиһанов исем. Казан дәүләт консерваториясе галимнәре, театр һәм башка мәгариф учреждениеләре укытучылары, татар драма театрлары, Милли музей, ТР Язучылар берлеге вәкилләре катнашты.

2017 елның сентябрендә ТР Фәннәр академиясендә, Г. Ибраһимов исем. ТӘһСИ булышлыгы белән, театр һәм музыка бүлеге тарафыннан күренекле драматург, актер һәм режиссер Кәрим Тинчуринның тууына 130 ел тулу уңаеннан «Кәрим Тинчурин һәм татар театры» Бөтенроссия фәнни-гамәли конференциясе уздырылды. Анда татар театры һәм милли мәдәниятнең үзара тәэсир итешүе һ. б. мәсьәләләр К. Тинчуринның бай иҗаты аша яктыртылды.

2017 елның декабренда узган «Халык биюе һәм хореография сәнгате: традицияләр һәм хәзерге заман» Халыкара фәнни-гамәли конференциясе җәмәгатьчелек тарафыннан әһәмиятле фәнни һәм мәдәни вакыйга буларак кабул ителде. Г. Таһировның тууына 110 ел тулуга багышланган конференцияне ТР ФА Г. Ибраһимов исем. Тел, әдәбият һәм сәнгать институтының театр һәм музыка бүлеге оештырды. Ул ТР ның Дәүләт җыр һәм бию ансамбле һәм Казан дәүләт мәдәният институтының хореография сәнгате факультеты халык биюе кафедрасы ярдәме белән узды. Нәкъ менә Гай Хаҗи улы Таһиров – татар халкының профессиональ бию культурасы барлыкка килүдә һәм үсеп китүдә аерым роль уйнаган шәхес. Шуңа күрә аны хаклы рәвештә татар халкының сәхнә биюен булдыручы, әлеге юнәлештә эшне башлап җибәрүче дип атыйлар.

Конференциянең тематик программасы түбәндәге юнәлешләрне үз эченә алды: хореография фольклорының актуаль мәсьәләләре һәм аны сәхнә сәнгатендә гамәлгә ашыру; халык хореографиясенең этник үзенчәлеге; хәзерге заман мәгарифе һәм мәдәнияте контекстында профессиональ хореография; фольклор биюен өйрәнүнең теоретик аспектлары һәм тормышка ашыруның гамәли формалары; Г.Х. Таһиров мирасы һәм аның балет куелышларында, халык биюләрендә гәүдәләнеше; хәзерге заман хореографиясендә традицион фольклор жанрларын саклау һәм үстерү. Конференциянең халыкара статусын раслап, Казанга танылган хореографлар, балетмейстерлар, Россия хореографиясе өлкәсендә тикшеренүчеләр килде: Л.А. Касиманова

(Санкт-Петербург), Е.А. Кузнецов (Мәскәү), М.А. Кәримов (Уфа), Арман Нурмахаматулы (Әнкара, Төркия), Тарана Мурадова Гусейн (Баку, Азәрбайҗан), Г.Ю. Сәетова (Астана, Казакъстан).

2017 елның октябрендә театр тәнкыйтьчесе Дания Гыймранованың тууына 80 ел тулу уңаеннан «Татарстан Республикасында театр тәнкыйте һәм театр белеменең актуаль мәсьәләләре» дигән темага уздырылган түгәрәк өстәлне дә Институт тарафыннан оештырылган әһәмиятле чара дип әйтеп була.

«Филология һәм сәнгать фәннәре» халыкара яшьләр мәктәбе кысаларында ел саен уздырыла торган проектта бүлекнең театр белеме һәм этномузыкология өлкәсендә эшләүче галимнәре үз белемнәре белән анда катнашучылар, аспирантлар һәм студентлар белән уртаклашалар.

Бүлекнең өлкән фәнни хезмәткәре Д.Р. Фәрдиеваның «Нәүрүз» Халыкара саммиты (Анталья, Төркия) кысаларында Халыкара татар мәдәнияте симпозиумын оештыруга һәм фәнни мәкаләләр җыентыгын әзерләүгә керткән өлеше игътибарга лаек. Әлеге җыентыкта шулай ук Э.М. Галимова, А. Р. Салихова, Н.Х. Нургаянова мәкаләләре дә урын алган.

Әйтергә кирәк, театр һәм музыка бүлеге хезмәткәрләре жюри әгъзалары сыйфатында төрле конкурс һәм фестивальләрдә катнашып, гомумән, Татарстанның милли-мәдәни тормышында да бик актив катнашалар.

Бүлек мөдире, сәнгать фәннәре кандидаты Э.М. Галимова Идел һәм Урал буе композиторларының «Идел-Урал» Бөтенроссия музыка фестивалендә, «Европа-Азия» Халыкара яңа музыка, РФ Композиторлар берлеге оештырган Бөтенроссия Россиянең яшь композиторлары, Н. Г. Җиһанов исем. «Мирас» Татар музыкасы фестивальләрендә даими катнашып килә. Композитор буларак ул – «Россиянең яшь композиторлары» дигән бөтенроссия һәм халыкара фестивальләрендә дә даими катнашучы. Ел саен ТР Мәдәният министрлыгының берничә эксперт советында жюри әгъзасы сыйфатында эшли.

Фәнни эш белән шөгыльләнүдән тыш, композитор Эльмира Галимованың иҗат эшчәнлеген дә аерым билгеләп үтәргә кирәк. Ул – 200 дән артык җыр һәм романслар, төрле жанрларга караган 100 гә якын музыкаль әсәр авторы. Алар арасында: «Сөембикә канаты» арт-операсы, симфоник картиналар («Четыре стихии», «Небеса-зеркала», «Симфоническая аллегория», «Жизнь по знакам Маугли»), 3 бүлектән торган фортепиано өчен концерт, камера-инструменталь жанрлар, музыкаль драмалар («Зәйтүнәкәй», «Каракүз», «Афәрин, артист»), балалар өчен «Әйт әле, күбәләк» музыкаль мистериясе (Г. Тукай экиятләре буенча), тарихи эпосларга («Айрыз-батыр», «Баһадур»), драма спектальләренә көй язу һ. б.

Театр һәм музыка бүлегенең әйдәп баручы фәнни хезмәткәре А.Р. Салихова республиканың театр тормышында актив катнаша: театр корылтайлары, форумнар һәм фестивальләр эшендә,

спектакльләрне тикшерүдә, «Яңа татар пьесасы», «Тантана» кебек конкурс һәм региональ театр чараларында жюри әгъзасы буларак.

Театр һәм музыка бүлеге галимнәренең хезмәтләре дә бик актив басыла. 2016 елда татар театрының 110 еллыгына А.Р. Салихованың «Особенности формирования и развития татарского сценического искусства» дигән гомумиләштерү характерындагы хезмәте дөнья күрде. Э.М. Галимова 2017 елда «Традиционная музыкальная культура пермских татар» монографиясен чыгарды. Фәнни басмада төрле жанрларга караган 115 нота үрнәге һәм пермь татарларының сирәк очрый торган 55 җыры һәм инструменталь көйләре язылган аудио-диск урын алган. 2018 елда Д. Р. Фәрдиеваның «Роберт Миңнуллин шигърияте (тел үзенчәлекләре һәм төп мотивлар)» дип аталган монографиясе дөнья күрде. Шул ук елны Г.Ф. Юнысова Г. Ибраһимов исем. ТӘһСИнең Язма һәм музыкаль мирас үзәге фондлары буенча «Саратов өлкәсе татарлары» юлкүрсәткечен бастырды. Россиядә фольклор фондлары буенча күрсәткечләр төзү эше әле башланып кына килә. Һәм ул беренчеләрдән булып Татарстанда гамәлгә ашырылды.

Бүлек тарафыннан түбәндәге фәнни җыентыклар әзерләнде: «Театр XXI века и вызовы нового времени: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 110-летию татарского театра» (2016); «Народный танец и хореографическое искусство: традиции и современность: материалы Международной научно-практической конференции, посвященной 110-летию Гая Тагирова» (2017); театр сәнгатенең күренекле әһелләре – Габдулла Кариевка, Солтан Габәшигә, Мирхәйдәр Фәйзигә багышланган «Коль хочешь ты народу душу тронуть – Уятмакчы булсаң халык күңелләрен» буклеты.

Ел саен Г. Ибраһимов исем. Тел, әдәбият һәм сәнгать институты Татарстан Республикасы районнарына һәм аннан читтә татарлар тупланып яшәгән урыннарга комплекслы махсус экспедицияләр оештыра. Бу өлкәдә этномузыкологлар Э.М. Галимова һәм Н.Х. Нургаянова аеруча актив эшли. Аларның Пермь (Барда), Оренбург, Новосибирск өлкәсе, Башкортстанның Стәрлебаш районы татарларының традицион музыка мәдәниятенә багышланган мәкаләләре «Фәнни экспедицияләр хәзинәсеннән» сериясендәге коллектив монографияләрдә басылып чыкты.

Күргәнебезчә, татар сәнгать белеме корифейлары тарафыннан булдырылган традицияләр күчемлелеге хәзерге фәнни тикшеренүләрдә дә саклана. Димәк, яңа буын тикшеренүчеләрнең хезмәтләрендә дә фәнни нәтиҗәләр үзләренең актуальлеген югалтмаячак.

Галимова Эльмира Мөнир кызы,
сәнгать фәннәре кандидаты, ТР ФА Г. Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм сәнгать институтының театр һәм музыка бүлеге мөдире